

Anbefaling til mærkning af museumsgenstande

Formål

Mærkning sikrer en entydig identifikation af de enkelte museumsgenstande og kobling til den registrerede dokumentation, som krævet i Museumsloven. Denne anbefaling gælder materialer og metoder til analog mærkning af museumsgenstande.

Grundlæggende minimumskrav:

- Alle genstande skal mærkes, da de skal kunne identificeres entydigt
- Mærkningen skal foretages med holdbare materialer og den skal kunne forblive på genstanden under varierende opbevaringsforhold uden at afskalle eller udtværes. Brug derfor aldrig selvklebende etiketter.
- Blæk, lak og pigmenter bør være vandfaste og have gode ældningsegenskaber. Mange blæktyper i eksempelvis filtpenne og kuglepenne er ikke lysægte eller vandfaste. Dermed er der risiko for, at mærkningen over tid eller ved påvirkning af fugt bliver utydelig eller tilmed ulæselig, hvorved genstanden ikke længere kan entydigt identificeres.
- Mærkningen må ikke kunne beskadige genstanden eller medvirke til, at genstandsmaterialet nedbrydes.

Mærkning og placering

Ved valg af materialer og metode til mærkning bør der altid tages hensyn til hvilke materiale/r genstanden er lavet af og dens bevaringstilstand. Undgå områder, der er beskadigede eller er dekorerede. Ved kompositte genstande mærkes der altid på det stærkeste materiale.

Mærkningen kan foretages direkte på selve genstanden, eller indirekte med en løsthængende etiket med genstandens inventarnummer eller ved at placere genstanden i en emballage, der er mærket med nummeret. Indirekte mærkning vælges ofte hvor genstanden er for lille, for skrøbelig eller af materialer såsom plast, der ikke egner sig til direkte mærkning. Ved valg af mærkningsmetode bør det overvejes, hvilken konsekvens mærkningen kan have for naturvidenskabelige tests af genstandsmaterialet.

Direkte mærkning:

Ved mærkning direkte på genstanden mindskes risikoen for, at løse etiketter og mærket emballage bortkommer.

Mærkningen placeres, så den er diskret, men samtidigt er let at genfinde på genstanden – blandt andet ved altid at mærke alle genstande inden for en genstandsgruppe på samme sted. Essentielt er det, at bogstaver og tal er tydelige og skrevet i en passende størrelse (2-10 mm høj). Anvend evt. læselup eller forstørrelseslampe. Direkte mærkning kan give

udfordringer i forbindelse med udstilling eller ved fotografering, hvis mærkningen er placeret uhensigtsmæssigt.

Indirekte mærkning:

Den indirekte mærkning tjener til dels at mærke genstande, der er for små eller skrøbelige til at mærkes direkte; og dels som metode til at minimere håndtering af genstanden ved hjælp af et større mærke. En mærkeseddel kan være af syrefrit papir (manillamærke) eller syntetisk papir (Neobond®), mærket med blyant. Den fæstnes med en bomuldstråd eller bomuldsbændel.

Mærkning af emballage:

Emballage (kartonæsker og lignende) kan mærkes med vandfast tegnetusch eller med blyant af passende hårdhed. kan anvendes vandfast filtpen med høj lysægthed.

Oplysninger om indhold kan også fremgå af en håndskrevet eller trykt/laserprintet etiket, der fastbindes eller fastklæbes til emballagen. Der bør ikke anvendes selvklæbende etiketter. Med tiden vil klæbestoffet ændre karakter, og etiketten kan risikere at falde af. I stedet kan man anvende etiketter af syre- og træfrit papir, der klæbes på med en vandopløselig ethylvinylacetat dispersionslim, (f.eks. Evacon-R®). eller celluloseether-lim (f.eks. Tylose MH 10.000). Alternativt, og mere bekvemt, kan anvendes syrefrit gummieret papir (som forhandles af Museumstjenesten). Der kan både skrives, printes, fotokopieres og trykkes på dette papir.

Materialer:

Mange museer arbejder med mærkninger, der er reversible – det vil sige, at de kan fjernes igen uden at skade genstanden. I tvivlsspørgsmål konsulter altid en konservator.

Det er op til de enkelte institutioner at afgøre, hvorvidt mærkningen skal være irreversibel (ikke mulig at fjerne), så den også skal tjene som tyverisikring. Den irreversibel mærkning vil typisk være stempel, permanent blæk eller prægninger i overfladen.

Forslag til arbejdsrutiner:

Da museumsgenstande består af mange forskellige materialer, anbefales forskellige mærkningsmetoder til forskellige genstandstyper/materialer.

Arbejdspladsen bør indrettes til arbejdet med tilstrækkelig plads, hvor arbejdsområde og redskaber kan holdes rene. Der skal anvendes sug ved brug af lakker med opløsningsmidler. Lav f.eks. indledende forsøg på materialer, der ikke er genstande.

ANBEFALINGER 2021

Oversigt over mærkningsmetoder opdelt på genstandsmaterialer		
Mærkning af	Placering	Metode
Papir - Arkivalier - kunst på papir	Udvælg et område som er uden skrift eller skriv museumsnummer på bagsiden med mellemløst blyant (2B) med let hånd. Ved mærkning af bøger skrives museumsnummeret på titelbladet eller bindets inderside ligeledes med blyant, og placeres så bogen ikke behøver at blive åbnet helt for at se nummeret. Papirer såsom dokumenter, akvareller og tegninger nummereres på bagsidens øverste højre hjørne.	Nummereringen foretages med blyant (HB eller 2B) med opmærksomhed på ikke at trykke så hårdt, at der kommer prægning i papiret. Det frarådes at stemple, idet stempefarven kan vandre gennem papiret over tid. Tusch og blæk-mærkninger på papir kan hindre efterfølgende konservering.
Bøger		
Fotografier		
Glas Porcelæn Keramik Sten, herunder bjergarter, fossiler og mineraler Gips Træ Rav Metal	Lokaliser et glat og stabilt område på genstanden uden dekoration. Alternativt mærkes indirekte.	Læg et lag isolerende lak på et diskret sted, f.eks. en bund og skriv nummeret på, når lakken er tør. Læg endnu et lag lak, når skriften er tør. Alternativt foretages mærkning på en etiket af gummieret papir (eller japanpapir eller evt. syntetisk papir, som fastklæbes med lak). Efter tørring overstryges igen med lak.
Tak Tand Horn Knogle	Lokaliser et glat og stabilt område på genstanden uden dekoration. Alternativt mærkes indirekte.	Læg et lag isolerende lak på et diskret sted og skriv nummeret på, når lakken er tør. Læg endnu et lag lak, når skriften er tør. Alternativt foretages mærkning på en etiket af gummieret papir (eller japanpapir eller evt. syntetisk papir som fastklæbes med lak). Efter tørring overstryges igen med lak. Vær opmærksom på at nogle genstande kan være fremstillet af et syntetisk materiale, der skal efterligne et af de ovenstående. I givet fald skal der anvendes mærkning som for plastik.
Væskepræparater	Etiketter på glasset eller mærkesedler lægges ned i præparatvæsken.	Mærkning af forseglede glas kan foretages med blyant på gummieret papir.

ANBEFALINGER 2021

		Mærkning i våde præparater kan også foretages ved brug af sedler af papir med høj rivstyrke i våd tilstand eller syntetisk papir (ex. Neobond®) hvorpå museumsnummeret kan påføres med vandfast tusch eller specialblyant (All Stabilo 8008®) eller præges i papiret ved hjælp af tang.
Digitale medier	CD og DVD kun i det klare område omkring centerhul for at undgå at beskadige data. Alternativt indirekte mærkning på emballagen.	Mærkning med vandfast tusch.
Malerier	Øverste venstre hjørne på bagsiden af ramme og blændramme.	Udføres med blyant eller stempler Der kan også anvendes et isolerede lag lak som nummeret skrives på når lakken er tør. Læg endnu et lag lak, når skriften er tør. Det letter fremfindingen af malerier om de også er mærket indirekte med manillamærker, der kan ses uden at tilgå maleriets bagside.
Kurve og flet	Almindeligvis mærkes undersiden af kurven og indersiden af et evt. låg.	Genstande lavet af større elementer (eks. beholdere af bark) kan påføres en lakbase, papirlabel og overlak som beskrevet for <i>'Knogle, tak og tænder'</i> . Genstande med en finere vævet struktur mærkes med et påsyet mærke af eks. Neobond® eller bomuldsbændel.
Fjer, pels, tarmskind og læder	Fjer kan mærkes på skaftet. Hvis fjeren indgår som en del af en genstand, bør de mærkes på det øvrige materiale. Det kan være nødvendigt at mærke indirekte i denne materialegruppe.	Skind og pelsskind kan mærkes ved påsyning af en etiket af Tyvek® eller Neobond® med bomuldstråd hvis der er oprindelige nålehuller.
Plastik	Find et diskret område, der er glat og stabilt og uden dekoration. Alternativt mærkes indirekte.	Plastik kan blive skadet af opløsningsmidler i lakkerne. Nogle typer kan mærkes direkte med blød blyant, men ellers er indirekte mærkning at foretrække. Søg vejledning om de konkrete genstande hos en konservator.
Tekstiler	I kant.	Nummeret påskrives med permanent blæk på bomuldsbændel der sys på med bomuldstråd.

ANBEFALINGER 2021

Der er ikke udført målrettede videnskabelige undersøgelser af moderne mærkningsmaterialer, men herunder er oplyst en række materialer, der er gode erfaringer med i forhold til ældning og farveægthed i registreringspraksis på museer og bevaringscentre i Danmark.

Materialer til mærkning	
Blæk, tusch og farve	Blæk fra Winsor & Newton® (Sort (Chine Noir) eller hvid) Winsor & Newton® akrylmaling Schmincke Aero Colour® Professional akrylmaling Sakura Pigma Micron® 01 Archival ink for acid free Environments Mitsubitzi® Uni-Pen fineline Faber-Castell® Ecco Pigment Artline® 750 Tekstilpen Pilot® Permawash for Laundry Fine Blyanter HB-2B
Lak	Isoleringslak (mod genstanden): Paraloid B72® opløst i ethanol (minimum 10 % w/w) Top forseglingslak; Evacon-R (fortyndet limbase) Mowiol 3-85
Mærker og etiketter	Manillamærker (syrefri) Neobond® (syntetisk), ISO11108-papir (100g) Byron Western Resistal Paper (høj rivstyrke). Hængemærker (syrefri, 'passed PAT test') Gummieret syrefrit papir
Snor og bændel	Ubleget og ufarvet bomuldsbændel (stivelsesfri) Bomuldssnor, ubleget og ufarvet (stivelsesfri)

Litteratur:

Andrei, M. & Genoways, H. 1999. Changes in pH in Museum Storage Fluids, I-Effects of Resistal Paper Labels, *Collection Forum Vol. 13 (2)*, s. 63-75

https://www.researchgate.net/profile/Hugh_Genoways/publication/298699988_Changes_in_pH_in_Museum_Storage_Fluids_I-Effects_of_Resistal_Paper_Labels/links/56ea501308ae95bddc2a7ba0/Changes-in-pH-in-Museum-Storage-Fluids-I-Effects-of-Resistal-Paper-Labels.pdf tilgået 8/12 2020

Anon. 2017. *Märkning av object* –anteckningar från webmöte 07-11-2017, Riksantikvarieämbetet

<https://www.raa.se/app/uploads/2017/08/M%C3%A4rkning.docx.pdf> tilgået 8/12 2020

ANBEFALINGER 2021

Collections Trust: Labelling and Marking Museum Objects Booklet, 2008
<https://326gtd123dbk1xdkdm489u1q-wpengine.netdna-ssl.com/wp-content/uploads/2016/11/labelling-and-marking-booklet-2020.pdf> tilgået 8/12 2020

ICOM: CIDOC Fact Sheet No. 2 Labelling and marking objects, 1994
<http://cidoc.mini.icom.museum/wp-content/uploads/sites/6/2020/03/CIDOC-Fact-Sheet-No-2.pdf> tilgået 8/12 2020

Konserveringscentret i Vejle: Mærkning af museumsgenstande, emballager og pakkeenheder, http://www.konsv.dk/wp-content/uploads/2020_M%C3%A6rkning-af-mus.genstande-emba.-og-pakkeenheder.pdf, opdateret 2020 tilgået 8/12 2020

National Museums Liverpool: National Museums Liverpool guidelines on marking and labelling methods and positions, 2017.

<https://326gtd123dbk1xdkdm489u1q-wpengine.netdna-ssl.com/wp-content/uploads/2017/01/National-Museums-Liverpool-Guidelines-on-Marking-and-Labelling-methods.pdf> tilgået 8/12 2020

Rasmussen, M. H. 2017. *Pas på Papiret: Praktisk vejledning om bevaringsforhold samt bevaring af bøger og papir*. Vejle: SLA.

Simmons, J. & T. Kiser, (red.). 2020. *Museum Registration Methods*, American Alliance of Museums, 6. Version.

Thamdrup, Lizzi, 1997. *Vejledning i mærkning af museumsgenstande*. Konserveringscentret i Ribe, Ringkjøbing og Sønderjyllands amter.

Vejledende videoer:

Mærkning af papir, bøger og fotos (engelsk, SHARE Museums East)

https://www.youtube.com/watch?v=BF2olxg1hmc&ab_channel=SHAREMuseumsEast

Mærkning af tekstiler (engelsk, SHARE Museums East)

https://www.youtube.com/watch?v=-zCXNphTv0U&frags=wn&ab_channel=SHAREMuseumsEast